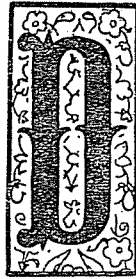

Tarih

TÜRKLER ve İSLÂM*

Filipeli
Ahmed HİLMİ

Hazırlayan:
Zehrâ ŞİMŞEK

ilâverân-ı İslâmın tarihte emsâli az görülen şecâat ve faziletlerini inkâra hiç kimse tasaddi etmemiştir. Târih-i İslâm kadar fedâkâra, suc'âne, faziletmendâne mâlik olan târih yoktur. Mamafih ilk devr-i istilâda İslâmın hücum ettiği iki büyük millet, rumlarla acemler, onun küfvü addedilecek düşman değil idi.

Roma İmparatorluğunda, Acem Şehinsahlığında, ahlâk son derece bozulmuş idi. Bu iki imparatorluğun metin bir imân, rasin bir itminan ile sell-i seyfi eden hidayet ordusuna karşı çıkardığı adeden mehib orduların hiç bir kıymet-i hakikiyesi yoktur.

Haccâc'ın Irak imâreti zamanında ordu-yu İslâm, Soğdıyane havâlisine kadar ilerlemiş ve Türk evtânına yaklaşmış idi. Soğd, (Soğdıyane'nin Araplarca mazbut ismi) hükümdarı, payitahtını muhasara eden müslüman ordusuna karşı, mütecâvir Türklerden istimdat etmiş idi. Bu davete Türkler icâbet etti.

Müslüman ordusu, Türkler tarafından sarıldı, bir hâldeki muhasır iken şehirle Türkler arasında mahsur kaldı. Bu vaziyet ordu-yu İslâm için son derece mühlik idi. Bu güne kadar hedef ettiği sineleri delen Arap mızrakları, Türklerin kısa kılıçları tarafından doğranıyordu. Ordu-yu İslâma imdad yetiştirmek imkânında yok idi.

Bütün âlem-i İslâmda, ordu-yu müslüminin içinde bulunduğu hatar-ı âzimden istihlâsı için dualar ediyordu. Nihayet ordu emirinin bir siyâseti müslümanları kurtardı, emir, Türk hânna inandırdı ki Acem şâhi kendilerine ihânet ediyor.

Türkler, bu ihânet-i muhayyeleden tehevüre gelerek Soğdıyane hittasını çiğneyip memleketlerine çekildiler, müslümanlarda kal'ayı feth etti.

Bu def'a Arapların karşısına, kendilerine küfüv olacak bir unsur-u şeci' çıkmış idi. Bu unsur, İslâmın düşmanı olursa, artık şark cihetlerinde intişarına imkân kalmayacak ve belki İran'da istikrârı mümkün olmayacaktı.

Bilâkis bu unsur-u cedid i-cengâver, İslâma girerse müslümanlık tükenmez efrâddan müteşekkil yeni bir orduya mâlik olacaktır.

(*) Bu yazı serisi, müellifin Târih-i İslâm adlı eserinden Zehrâ ŞİMŞEK hanım tarafından alınarak notlarla beraber neşre hazırlanmıştır.

Türkler, Çin'in garbi ve garb şimali serhadlerinde topluca ve bütün Asya-yı şimali ve vustada müteferrik surette sâkindiler. Din-i millileri esâsen «Tanrı» nâmını verdikleri semâyâ ibâdetden ibâret idi. Sonra ona ervah-ı ecdada fart-ı hubb ve hürmet, cin ve ervâhdan istimdâd ve hâdisat-ı tabiiyeyi te'lîh gibi şeylerde ilâve edilmişti. Türkler, daimi seferberlik halinde bir kavim-i asker ve cengâver idi, maişetleri sâde ve ahlâkları medeniyetin verdiği rusûbât-ı mülevveseden âzâde idi.

Mütecâvir milletlerle Türkler, mütemâdiyen muharebe ediyordu. Lâkin o vakte kadar bu muharebelerden doğrudan doğruya maksadları feth-i bilâd-ı meftûhada hükümet tesisi değildi. Türklerin evtân-ı asliyesi her türlü feyz ve bereketten âri olarak sahralar, buzlu yaylalar, senenin kısm-ı a'zamında karla mefruş ovalardan ibâretti. Binâberin yaşamak için mümbit ve zengin memleketlere akın ederlerdi. İhtiyaçlarına kâfi levâzımı elde ettikten sonra yine vatanlarına çekilirlerdi.

Çin, İran gibi zengin ve medeni memleketler arasında irtibat ve münâsebâtın te'sisine Türkler vesatet ediyorlardı. Çin'in ipek kumaşı getiren kârbânların muhâfaza ile İran ve Rusya hududlarına götüren, İran kârbânlarını Çin'e isâl eden Türkler idi.

Türkler, vatanını çok severdi, mütecâvir memleketleri takdirle berâber vatanlarını terke râzı olmayıyorlardı. Türkler diğer bir suretlede tengi-i maişetlerine çâresâz olurlardı. Sıdk ve ihlâsta, kadirgânâşlıkta meşhur olan Türklerden, mütecâvir ümerâ, asker ve muhafız tedârik ederdi.

İşte Türkler âlem-i İslâmla en ciddi münâsebetleri bu son şekilde başlamıştır. Mebhas-ı mahsusunda aziz ve amik bildirdiğimiz üzere, Abbasîler, İrânilere istinâden Arapları, Araplara istinâden İrânileri tenkil ettikten sonra her iki milletin hedef-i hücum ve taarruzu olmuştur.

Onları, bu hücumlara karşı muhafaza edecek asker lâzımdı, bir asker ki memleketi galeyandar ve ihtilâller içinde tutan ihtirâsât hâricinde yiğit ve mutî olsun. Bu gerâiti tamamiyle Türkler cem'ediyordu.

En garibi şurasıki Türkler, köle ve memluk nâmını bile alıyordu. Bu, emsâli görülmeyen bir keyfiyet idi.

Hulefa-i Abbâsiyenin hizmetini kabul eden Türkler, müslüman olmak mecburiyetinde değil idiler, Lâkin Hakkı tefrik ve kabulde sâfiyâne bir istidada mâlik olan Türkler, Din-i İslâmı tav'an ve derhal kabul ediyorlardı.

Türklerin Din-i İslâma ne derecelerde âzim hizmetler ettiğini târih inkâr etmiyor, hattâ müverrihler âlem-i İslâmın ehl-i salîb pâ-yi istilâsı altına düşmemesi, sırf Türklerin kabûl-i Din ile İslâmı müdâfaa etmelerinden ileri geldiğini yazmakta mütefiktirler.

Dozy, Türklerinin bu hizmet-ı celilesini inkâr etmiyor. Lâkin burada dahi gazezkârlığını meydana koyarak, Türklerin İslâma suret-i duhullerini kendi fikrine göre tevîl ediyor ve diyor: «En evvel garbi Türkler. Bunlara İslâmiyeti kabul ettirmek güç olmadı, çünkü âteşin «prozelitizm»i ve âhîrinde vadettiği

huzûzât-ı şehvâniye ile, İslâmiyet bu ihtirâslı kavme, istigrâkı bir din olan «Budda» dininden çok ziyade müvâfik geliyordu. Esmâr-ı futuhâtından mütenâ'im olmak üzere tevakkut etmiş olan Arapların eser-i metrukânelerini ihtidâ eder etmez «Türk» lerdir ki tekrare ele aldılar ve belki Muhammed (S.A.) eshâbını hayât-dâr şevk-i heyecândan daha ziyâde âteşin bir şevk ve heyecân ile işe giriştiler, dinin hemde hiç söz götürmez bir ehl-i sünnetlik ile, bahâdır ve nakâbil-i mukavemet kahramânları oldular.

A sya'da pek müteaddid Türk hükümetleri teşekkül etti, fakat her hâlde, futuhât ile değil, garb Türklerinde, temellükü kendilerini tahrîs eden zengin huttaları istilâ etmek âdeti yoktur, maksatlarına vâsıl olmak için başka bir vasita istimal ederlerdi, içeri sokulurlardı, çete yahut kabile reisi olarak kendi adamlarıyla berâber müslüman hükümdarların hizmetine girerlerdi. İlk halifler, aylıkla, Türklere yanlarına almışlardır, her kıyâm teşebbüsünü bâstırmak ve istibdâdı muhkem surette te'sis etmek için bunları istihdâm ederlerdi. Lâkin bu aylıklı askerler, hükümdâr-ı mutlakın, nakâb-i istighnâ muhteremleri olduklarının farkına pek erkenden vardılar, onlarsız hilâfetin yığılacağını anladılar, hüdâvendlerine emirler vermeye, arzularını icra etmedikleri vakit vücudlarını kaldırmaya, daha kullanışlı diğer birini tahta çıkarmaya, fırsat müsait olunca yeni hükümetler te'sis etmeye dahi koyuldular. Ezcümle reisi bilâhare (Hind)i feth edecek olan (Gazne) hükümet-i Türkiyesi bu suretle itilâ-numud oldu. Bu hükümetin müessesisi (Alp Tekin) oldu. (Horasan) ve (Transexania) nın hükümdarları (Sâmâni) lerin bu memluk-i kadimi, ehliyet ve hüneri sayesinde, efendisinin hüsn-ü teveccühünü o derece iyi kazanabildi, ki nihayetül-emr (Horasan) valisi tayin edildi. Biraz sonra, 961 tarihine doğru, vilâyeti kaybetti.

Bir ceş-i güzide ile Hindükûh dağına geçti ve (Gazne) şehrini kabza-i tasarrufuna geçirdi. Yeni hükümet, aradan çok geçmeksizin, evvelâ o dahi memluk olmuş olan (Sebuktakin) sayesinde ve müteakiben oğlu Mahmud'un (Mahmud Gaznevi'nin) himmetiyle tevessü etti. Sebuktakin brehmenilere ve buddailere serbestinâme-i âyin bırakmıştı, fakat (Mahmud) umur-u mezhebiyede az hürriyetperver göründü ve hasımları kaldırmak için daima cehidde bulundu. Ezcümle, 1025 de Hindular üzerine son seferi malumdur. Bu sevk-i askeri (Güçerat) sahilinde (Sumenât) üzerine icrâ edilmişti, «Sivâ» sanem-i kebirî burada bulunuyordu. Bu sanem-i mahrût bir taş idiki kısm-ı ulvîsi altınla ve ahcâr-ı kıymetdar ile müzeyyen idi. Yerliler buna işfâ etmek iktidarı atf ve isnad ve her gün «Ganj» nehri suyu ve «Keşmir» vâdîsi çiçekleri takdim ederlerdi. Tecâvüz ve küfr-engizi men' ve perestîdeleri olan sahte hüdâyı himaye etmek için lâyuad bir cemmi gafir koşmuştu. Fakat, Muhammed (A.S.) in akidesi için bir gayret-i âteşinin hayat var ettiği ve bundan başka bir ganimet-i vâfire ümidiyle müteharrik olan Türklerin dilfiri-i dehşetlerine bu cemaât-i âhâd mukavemet edemedi. Türkler, kadavra yığınları arasında kendilerine bir yol açtılar ve şehri kabza-i hâkimiyetlerine aldılar.

(Mahmud), «Sivâ» taşının iki parçaya kırılmasını emretti ve bunları (Gazne) payitahtına naklettirdi, bunlardan biri (Mahmud'un) evvelce (Tâkese) de almış olduğu (Vişnû) heykelinin yanına koyuldu, diğer parçasından câmi-i kebire eşik yapıldı.

O zamandan itibaren (Hind) için İslâmiyet saray ve hükümet dini olarak kaldı. Hind ulûmunun başlıca merkezi ve brahmanlığın hakiki (Mekke) si olan (Banaras) şehri on ikinci asırda (Muhammed Gori) zaptetti. O dahi orada sanemleri kesr etti. Maahâzâ alekser serbesti-i âyini erzân olunuyordu; sanemler tekrar ihyâ olundu, (Hindu) ların oraya icrâ-yı hac etmelerine müsaade edildi, hatta şehrin idaresi münhasıran yerlilere tefviz olundu ve bundan başka, kibr ve azameti, şevket ve kudreti, gayret-i diniyesi ne derecede olursa olsun, memurlarına şehrin içine girmeye müsaade etmeyi hiç bir müslüman fâtilh hatırına getirmede. Ahâli, Hind, İslâmiyeti kabule icbâr edilmeyecek bir derecede kesirün nüfus ve dinlerine mütemessik idiler. Hind müslümanlarının ekseriyet-i azimesi dahi yerli değildi, muhtelif devirlerde (Hind)'in hazâininden hissement intifa' olmak vatanlarını terk etmiş olan o milyonlarca Türklere, Araplardan, İranilerden müteşekkil idi.»

Türkler âlem-i İslâmın tehlikeye ma'ruz olabileceği serhadleri hep tutmuş idiler. Selçukiler, Anadolu şark ve İslâmın bekçisi idi. Hind şimâli Türklere elinde olup o cihette her tecâvüzdün muhâfaza ediyordular. Çin hududu muhafızıda onlar olduğu gibi bir aralık Mısır'da ele geçirmişlerdi.

Bütün Türklere İslâm için en müfidi ve akvâm-ı meşhûre-i fâtilhanın en mühimlerinden biri olan Osmanlı Türklere için ayrı bir mebbas açacağımızdan burada onlardan mufassalen bahsetmeyeceğiz. Yalnız onlar sayesinde İslâmın yeni bir şevket ve şa'şaa kazandığını, onların yeni yeni nice bilâd-ı câmia-i İslâma idhâl ettiklerini söyleriz.

Hulefâ-i Abbasiyenin vakitlerini zevk ve sefahatle geçirdiği sıralarda milyona karib ordu ile seylâbe-i belâ gibi şarka akan mutaassıb sürüsünü Türklere kılıcı, Kılıç Arslan durdurdu.

Lâkin Türklere İslâma yalnız kollarıyla hizmet ettiğini zan etmek büyük bir hatadır.

Türkler, Araplarla Acemlerin yalnız kudret-i siyâsiyesine değil, mezeyât-ı ilmiyesine dahi parlak bir suretle tevârüs etti. İbn Sinâ, Fârâbi gibi Türklere fuzelâ-yı İslâmın âbrû-yi iftihârî idi.

Kaldığı sırf din nokta-i nazarından Türklere en büyük meziyeti, ne yâbis ve sûret-perestlikten ibâret sünnilikte kalmamak ve ne de İslâmiyetden mübâit mezâhibe sâlik olmamaktadır.

E mevi sünniligi kuru bir sözden, Abbasi sünniligi çok kere siyâsi bir aletten ibâret idi. Bu sebebe mebnidirki edvar-ı ahire-i Abbasiye, sünniligin galebe-i kâmile devresi olmakla beraber aynı zamanda ulum ve fûnunda inhitat devresi idi.

Osmanlı Türklere olsun, Timurlenk Türklere olsun sünniligi ise asil ulemâ-yi ehl-i sünnetin mesleği idi. Vâkıa ahiren Osmanlılarda bazı ifrâtlar görülmüş ise de bu kabahat Türklere olmayıp

GÖZ ve GÖRMEK

●Hâdiye KARAKÜÇÜK

Göz dünyaya açılan iki pencere. Her şeyi görür. Nisbet değişirse bazan gördüğü göremediği olur. Her görülen, görülen değildir. Görenin görüş nisbetine göre görülen, görülen olur.

Görmek mutlaka selâmeti âzâ ile değildir. Öyle olsaydı her gören, gördüğünü görmüş olurdu. Nerede?.. Nisbet idrâkin ve nisbet gözlüğün var mı, ondan haber ver sen...

Hersey görür. Taş, toprak, su, ağaç... Yeterki nisbet ve kıstas esas olsun. Göklere yerlere, yerlerden göklere gözler; gözlerden gözlere başka gözler. Âlemler sadece gözdür. Fakat nisbetsiz göz, görür mü?

Gözler yalnızca görür mü? Konuşur da. Konuşmayan göz göz müdür ki, ona kim göz der? Hem göklere yerlere, yerlerden göklere diller; Dillerden dillere başka diller. Âlemler yalnızca dildir âdeta... Dile dil dedirten nisbet olmazsa dilde, dil' mi der insan ona? Dil'de görür, diller de. Görmeyen dil gerçekleri nasıl konuşur?

Ay için milyarlar veren Amerikalı, insan yapabilmek için nelerini vermezdi? Kemmiyetlerin kıymet takdirinde iflas ettiği, bu değerdeki insan, sadece 50-60 sene için mi, varlık âleminde boy gösterdi? Geliş ve gidis... Ey! buradaki esrar perdesini yırtacak göz neredesin?

Var'ın adı şey olduğuna, nisbetsiz şey de düşünilemeyeceğine göre, şey ve şeyleri nisbetten ayırmaya çalışmak, eşyayı idrâk edememek değil midir? Halbuki, idrak güzel şey. Maddî - manevî boyutlarıyla kavramak, künh'e-esasa ermek...

İşte şeyleri göz kavramında eritmek, idrak'e olan iştîyakın birinci yudumudur. Çünkü idrak varıştır, kanıştır. Onu idrak, onu idraktaki acziyyeti idraktır. Nisbetleri idrak, onu idrak acziyyetinin idrakine mukaddimedir. Onun içindir ki, «Bize gören, derkeden göz ver» diye dâa ederiz Mevlâmıza.

YARAB! Nisbeti, nisbetleri gören, nisbetlerden HAK'ka ulaştırın gözler, gözlerden gönüllere, gönüllerden gözlere, gözler ver bize...